

Ekenäs 1:168, Blomskogs socken, Årjängs kommun, Värmlands län

Arkeologisk utredning

Oscar Jacobsson och Stig Swedberg

Kulturlandskapet rapporter 2015:5

**Ekenäs 1:168, Blomskogs socken,
Årjängs kommun, Värmlands län**
Arkeologisk utredning

Oscar Jacobsson och Stig Swedberg

Administrativa uppgifter

Fastighet: Ekenäs 1:168, Blomskogs socken, Årjängs kommun, Värmlands län

Länsstyrelsebeslut dnr: 431-6839-2014

Beställare: Ekenäs i Gustavsfors Property AB

Fältarbetstid: 2015-03-29 - 2015-04-01

Projektnummer: 1435-1

Projektansvarig: Stig Swedberg

Fältansvarig: Stig Swedberg

Övrig personal: Oscar Jacobsson

För personalens meriter hänvisas till Kulturlandskapets hemsida.

Undersökningsområdets storlek: Cirka 500 000 m²

Belägenhet i SWEREF 99 TM: Norr 6564600 m, Öst 333200 m

Höjd över havet: 88-122 meter

Fynd: Har ej omhändertagits.

Ekenäs 1:168, Blomskogs socken, Årjängs kommun, Värmlands län**Arkeologisk utredning**

Kulturlandskapet rapporter 2015:5

© Kulturlandskapet 2015

Författare: Oscar Jacobsson och Stig Swedberg

Foton: Där fotograf ej anges är bilder tagna av fältpersonalen.

Omslagsbild framsida: Utsikt mot röjningsröse (lämning 18). Foto mot norr.

Bild baksida: Schaktning med grävmaskin med utsikt över sjön Lelången. Foto mot väst.

Orienteringskarta: Framställd av Kulturlandskapet med data från Map Maker, FMIS samt Länsstyrelsen i Värmlands län.

Topografisk grundkarta samt plankarta: Tillhandahållen av beställaren.

Övriga kartor och situationsplaner: Framställda av Kulturlandskapet.

Redigering och layout: Ingemar Bengtsson

Tryck: Nordbloms Trycksaker AB, Hamburgsund

Sökord: Torp, röse, gränsmärke, röjningsröse, lägenhetsbebyggelse, Värmland, medeltid, bruksperioden

Kulturlandskapet

Ekelidsvägen 5

457 40 FJÄLLBACKA

www.kulturland.se

kontakt@kulturland.se

Innehåll

Sammanfattning	5
Syfte	6
Utredningsområdet	6
Historisk bakgrund	6
Tidigare undersökningar	9
Metod	9
Utredningsresultat	11
<i>Schakt</i>	11
<i>Lämningar</i>	12
<i>Fynd</i>	14
<i>Analysresultat</i>	14
Tolkning	14
Antikvarisk bedömning	16
Förslag på ytterligare åtgärder	17
Källor	18
Bilagor	19
1. <i>Schakt</i>	
2. <i>Lämningar</i>	

Illustration 1. Kartan visar utredningsområdet.

Ekenäs 1:168, Blomskogs socken, Årjängs kommun, Värmlands län

Arkeologisk utredning

Sammanfattning

Kulturlandskapet har utfört en arkeologisk utredning inom fastigheten Ekenäs 1:168 beläget i Blomskogs socken väster om Gustavsfors samhälle i Värmlands län. Utredningens syfte var att utreda förekomsten av tidigare okända fornlämningar inom området samt att utföra en bedömning av sedan tidigare kända lämningar.

Under utredningen registrerades tre fornlämningar bestående av en lägenhetsbebyggelse, ett röse samt ett gränsmärke. En fyndplats för flinta påträffades också, vilken registrerades som bevakningsobjekt. I övrigt registrerades också 14 övriga kulturhistoriska lämningar, vilka nästan samtliga kan knytas till mer sentida verksamhet och markbruk kring den fornlämningsregistrerade lägenhetsbebyggelsen. En av dessa lämningar består dock av ett stridsvärn, vilket inte kan knytas till lägenhetsbebyggelsen.

De påträffade lämningarna reflekterar på ett illustrativt vis platsens historia, där området under historisk tid var starkt knutet till Gustavsfors bruk. Lägenhetsbebyggelsen, bestående av torpet Poserud visar hur brukets anläggande påverkade närområdet, och torpet har därmed ett högt kulturhistoriskt och antikvariskt värde. Områdets användning under förhistorien har ytterligare belysts av utredningen, där röset i ett centralt läge inom den tidigare åkermarken samt dateringen hus 1 visar att platsen använts även innan bruksperioden.

Syfte

Ekenäs i Gustavsfors Property AB ämnar utveckla området inom fastigheten Ekenäs 1:168 genom anläggandet av fritidsbebyggelse och diverse tillkommande service- och underhållsanläggningar så som café, dansbana och båtbyggga. Länsstyrelsen har utifrån områdets topografi och fornlämningsbild bedömt att en arkeologisk utredning varit nödvändig. Kulturlandskapet har därför utfört en arkeologisk utredning inom planområdet, i syfte att utreda förekomsten av okända lämningar samt bedöma status på redan kända objekt.

Utredningsområdet

Utredningsområdet omfattade cirka 500 000 m² och är beläget cirka 1,5 kilometer väster om Gustavsfors samhälle, längs med sjön Lelångens nordostliga stränder, *illustration 1*.

Naturlandskapet inom utredningsområdet utgörs till stor del av urbergsmark som sluttar ner mot sjöstranden. I mindre dalgångar och sänkor finner man partier av sandig morän och sankmark. De ytliga jordarna i området är mycket stenrika, med stenblock av varierande storlek. Bergspartierna är i huvudsak bevuxna med tall- och granskog, men i den öppnare marken återfinns även björk och andra lövträd. Området är idag relativt obrukat men rymmer omfattande spår efter modernt skogsbruk med tillhörande diken och slybevuxna hyggesmarker. I flera fall har skogsbruket berört kulturmiljön på ett negativt sätt där skogsmaskiner delvis skadat äldre åkerdiken och vägsträckningar. Sjöstränderna karaktäriseras av ett flertal sandstränder, uddar och vikar, inte sällan med god utsikt längs med sjön.

Områdets kulturlandskap uppvisar en lång bosättningshistoria, med spår från stenålder, metalltid och historisk tid. Fornlämningsbilden visar att det främst är Lelångens stränder och vikar som varit attraktiva bosättningslägen, där även stensättningar på öar och uddar belyser sjöns betydelse för begravningskicket i området under metalltid. Inom det aktuella utredningsområdet finns endast två fornlämningar registrerade sedan tidigare: en hällkista samt en

boplats. Dessa båda lämningar är belägna i den södra delen av området och vittnar om platsens bruk under stenåldern. Hällkistan (Blomskog 12:1) finns beskriven i Nils Gabriel Djurklous *Bidrag till Wermlands antiqvariska topografi* (1956) och benämns redan där som kraftigt skadad, med ett flertal hållar bortburna till brukets användning. Enligt Djurklou lär lokalbefolkningen ha hävdad att hällkistan skulle ha varit grav åt jätten Hall, en figur som även givit sitt namn åt närbelägna "Hallön" och "Halleforsen", *Djurklou 1956: 141*. Boplatsen (Blomskog 130:1) består av en sandstrand i en vik, där ett lätt krackelerat flintavslag tillvaratagits.

Historisk bakgrund

Under historisk tid tillhörde utredningsområdet hemmanet Ekenäs, vilket finns belagt i skriftliga källor och kartmaterial från 1600-talet och framåt. Under 1600-talet bestod Ekenäs av ett skattehemman, men någon information rörande det aktuella utredningsområdets markanvändning finns ej i kartbeskrivning. Det framgår dock att åborna nyttjade Lelången till fiske, samt att utmarkens betes- och skogstillgångar var måttliga, *Lantmäteriet 1643*. När Nils Koch, grundaren till Gustavsfors bruk, besökte den blivande bruksforsen "Halleforsen" kring år 1740 fanns där två skvaltkvarnar, varav den ena tillhörde Ekenäs ägor, *Jägerung 1991: 84*. Detta tyder på att Ekenäs haft ett betydande och aktivt kommunikations- och bruksområde även innan Gustavsfors bruk bidrog till områdets industri. Det är därmed inte omöjligt att utredningsområdet brukats till odling eller äng i någon mån även under 1600-talet, men några säkra belägg har inte kunnat hittas i det arkivmaterial som studerats.

Istället är det först år 1779 som en tydligare bild framträder av utredningsområdets markanvändning och historiska bosättning då torpet Poserud blivit karterat på hemmanet Ekenäs storskifteskarta. Poserud är ett namn som brukas än idag och är lokaliserat till de västra delarna av utredningsområdet. Av karttexten framgår att torpet med tillhörande åker och äng vid denna tid ägdes av Alströmmer och Åberger,

Illustration 2. Utsnitt ur storskifteskarta över inägorna till Ekenäs år 1779, som visar de ägor som tillhörde torpet Poserud under denna tid. Källa Lantmäteriet.

de dåvarande ägarna av Gustavsfors bruk. Totalt ägde bruksägarna 2/15 mantal av Ekenäs, vilket även omfattade torpet Blickseruds marker, *Lantmäteriet* 1779. Utredningsområdets senare historia bör därmed betraktas som starkt sammanbunden med Gustavsfors bruk.

Grundaren Nils Koch köpte vattenrätten i Halleforsen år 1745, med planer på att utveckla ett nytt järnbruk i trakten. Bönderna på kringliggande gårdar – däribland Ekenäs – hade bara två dagar tidigare avstått rätten med löfte om nya kvarnar och sågar från Åmåls stadskassör, *Jägerung* 1991: 84. Timmerhandeln i området hade tidigare gått via handelsmän från Uddevalla, som inte hade behandlat traktens bönder väl. Nu såg man en ny möjlighet att bli oberoende av de otrevliga handelsmännen, *Edestam* 1940: 5. Bergskollegiet godkände Nils Kochs ansökan 1747, varefter bruket anlades, *Jägerung* 1991: 87.

På norra sidan av Halleforsen arrenderades hustomter till brukets arbetare av Ekenäs, *Edestam* 1940: 7. Med tanke på att skogsavverkning skett i området även innan brukstiden är det möjligt att Ekenäs avverkade skog på det som senare blev Poseruds marker. Under brukstiden är det troligt att torpets ägor och den tillhörande skogsmarken användes för både kolning och

timmerproduktion. Kolet användes till brukets järnproduktion och kol från mer avlägsna trakter lagrades under 1700-talet i två kolhus, ett på vardera sidan av Lelången, *Jägerung* 1991: 88. Ovanför Halleforsen fanns ett annat kolhus mitt i strömmen, där kolet kunde lastas in både från land och från vattnet, *Edestam* 1940: 9. Två kolmilor finns avbildade på en tuschteckning över Gustavsfors bruk från 1758, och det är därmed möjligt att även timmer fraktades från brukets närområde för kolning på själva bruksplatsen, *Jägerung* 1991: 86.

Poseruds åkermarker år 1779 var uppbrutna i ett flertal mindre åkerlappar, med ett centralt större åkerstycke öster om torptomten, *illustration* 2. Den kringliggande ängsmarken var "bergaktig och stenbunden", vilket förklarar åkerns uppbrutna karaktär, *Lantmäteriet* 1779. Utmarkerna till Poserud finns avbildade på en jordutbrytningskarta från 1782, då de ägor som torpet låg på avskiljdes från resten av Ekenäs och ett antal gränsrösen utplacerades. Av denna karta framgår att utredningsområdets skogsmarker vid denna tid bestod i huvudsak av gran och tall, men även till mindre del av björkar. En väg kallad "byväg" finns avbildad i kartan, vilken ansluter Poseruds marker med Gustavsfors bruk. Kartan är dock mycket skissartad framställd, och vägens exakta placering är därför mycket svår att bestämma, *Lantmäteriet* 1782.

På Laga skifteskartan från 1853, *Lantmäteriet* 1853, har de odlade ytorna utökats och de enskilda byggnaderna finns avritade. Uppenbarligen har Poserud vid denna tid delats upp i två olika 'gårdstomter' med två byggnader vardera, en sydlig och en nordlig, *illustration* 3. Norr om den nordligaste finns även ett stycke mark som beskrivs som "tomter" i den tillhörande kartbeskrivningen, *Lantmäteriet* 1859. Detta tyder på att en gårdstomt legat här i ett tidigare skede. I kartan syns tydligt olika impediment som ansluter till åkermarken, och även vägsträckningar inom Poseruds inägor är avbildade. Det är högst troligt att den avbildade vägsträckningen ansluter till den "byväg" som finns avritad på kartan från 1782. Laga skifteskartan över området är mer exakt inmätt än dess föregångare och därmed har

Illustration 3. Utsnitt som visar torpet Poserud på laga skifteskartan från 1853 över Ekenäs. På kartan syns både det norra och södra bebyggelseläget. Lägg märke även till timmerplatsen (nummer 2112 i kartan) nordväst om Poserud. Källa Lantmäteriet.

Illustration 4. Häradsekonomiska kartan från 1800-talets slut (Värmlands län, blad J112-62-1) som visar åkermarken och bebyggelsen inom utredningsområdet vid perioden. Det är endast det södra bebyggelseläget som funnits kvar under denna period. Källa Lantmäteriet.

dess element kunnat positionsbestämmas med större noggrannhet. I utredningsområdet närhet finns även markytor vid Lelångens strandkanter som benämns som "timmerplatser" i kartbeskrivningen. En av vägarna från Poserud tycks ansluta till en sådan plats, och det är därmed högst troligt att timmer från torpägorna har fraktats därifrån, åtminstone under 1800-talet.

Den häradsekonomiska kartan över området är dessvärre odaterad, men avbildar ett senare skede under 1800-talets slut, *Lantmäteriet odaterad*. Detta syns inte minst i kartbladet på att järnbruket har omvandlats till en cellulosa-fabrik, vilket visar på en datering efter 1873 då denna ombildning skedde, *Jägerung 1991: 110*. Kartan visar att åkermarken inom utredningsområdet utökats ytterligare samt att det nordliga tomtläget övergivits helt, *illustration 4*. Den enda kvarvarande byggnaden på platsen är en avlång byggnad i det sydliga tomtläget. Detta tyder på att Poseruds torp i någon mån drabbades negativt av brukets omvandling, och det är troligen endast någon form av ladugård eller funktionsbyggnad som funnits kvar på platsen under denna tid. Odlingssmarkerna som tillhörde fabriken var i bruk ända fram till år 1938, men var mot slutet endast en hobbyliknande förlustaffär, *Persson 1997: 24-25*. Poseruds odlingssmarken var därmed brukade en lång tid efter att själva torpbosättningen övergivits.

Tidigare undersökningar

Utredningsområdet har tidigare blivit inventerat genom Skog och historia, där fyra lämningar registrerades. Två av lämningarna bedömdes som lägenhetsbebyggelser, med spår av husgrunder och spismurar. En annan lämning registrerades som naturföremål/-bildning med tradition, beskriven som en "fornlämningsliknande naturbildning bestående av naturlig fördjupning." I de östra delarna av utredningsområdet påträffades ett pjäsvärn bestående av fyra gropar i en cirkel. Under den aktuella utredningen har de lämningar som registrerades genom Skog och historia blivit föremål för nya bedömningar.

Metod

Utredningen inleddes med en grundläggande studie av fornlämningsbilden i området samt av det arkivmaterial som berörde platsen. I detta förarbete digitaliserades information från aktuella historiska kartor över området, vilket sedan lades in i den GPS som togs med ut i fält. Fältarbetet inleddes med en fokuserad inventering av torpet Poseruds odlingsytor samt de husgrunder som definierats utifrån historiska kartor och Skog och historia-inventeringen. Detta område gavs särskild uppmärksamhet utifrån Länsstyrelsens beslutsunderlag samt resultatet från arkivstudierna. Därefter inventerades det resterande området översiktligt, däribland samtliga sandstränder. Inventeringsytan täckte cirka 35 000 m², vilket motsvarar ungefär 70% av det totala utredningsområdet, se *illustration 5*.

Totalt 18 schakt (177 m²) togs därefter upp med hjälp av grävmaskin för att undersöka lämningsförekomster i områden som definierats under förarbete samt iakttagelser i fält. Fem schakt (nr 1-5) lades inom Skog och historias husgrunder för att säkerställa lämningarnas datering och utbredning. Ytterligare tre schakt (nr 6-8) lades inom ett tomtområde som definierats utifrån det historiska kartmaterialet. Resterande schakt (nr 9-17) togs upp inom potentiella boplatslägen närmre strandkanten.

Lämningar som påträffades under utredningen samt de schakt som togs upp med maskin

Teckenförklaring

• Lämning punkt	Inventerad yta
— Lämning linje	Utredningsområde
Lämning yta	• FMIS punkt
	FMIS polygon

Illustration 5. Karta som beskriver utredningsområdet och redovisar den inventerade ytan, påträffade lämningar samt sedan tidigare kända lämningar i området.

dokumenterades med RTK-GPS och foto, och beskrevs i fältdatabasen.

Utredningsresultat

Schakt

Under utredningen togs 18 schakt upp. Schakt 1-5 drogs inom lägenhetsbebyggelsen (lämning 22) för att utröna lämningens fornlämningsstatus samt interna kronologi, *illustration 6*. Schakt 1 visade tydligt gränsen mellan de båda husgrunderna, och syllstenar till båda husen framkom. Med hjälp av syllstenarna kunde sedan de båda husgrunderna avgränsas. Innerväggar observerades till båda husgrunderna, en i den nordliga husgrunden och två i den sydliga. Under jordlagren framkom berggrunden. Schakt

2 gjordes i en sluttning i den nordöstra delen av lägenhetsbebyggelsen. I detta schakt bestod jordlagren av matjord ovanpå ett sandlager, och relativt mycket kol samt tegel observerades. Schakt 3 togs upp inom den norra husgrunden, och även där framkom ett lager av sand under matjorden. Detta schakt avgränsades både åt ost och väst av syllstenar till husgrunden. Schakt 4 och 5 togs upp för att avgränsa den nordliga husgrunden åt väst och norr. Inga mer syllstenar framkom i dessa schakt som däremot visade liknande sandlager under matjord. Schakt 5 visade möjliga tecken på att ytan kan ha varit brukad för odling.

Tre schakt (nr 6-8) togs upp inom de byggnader som definierats längre åt sydost utifrån

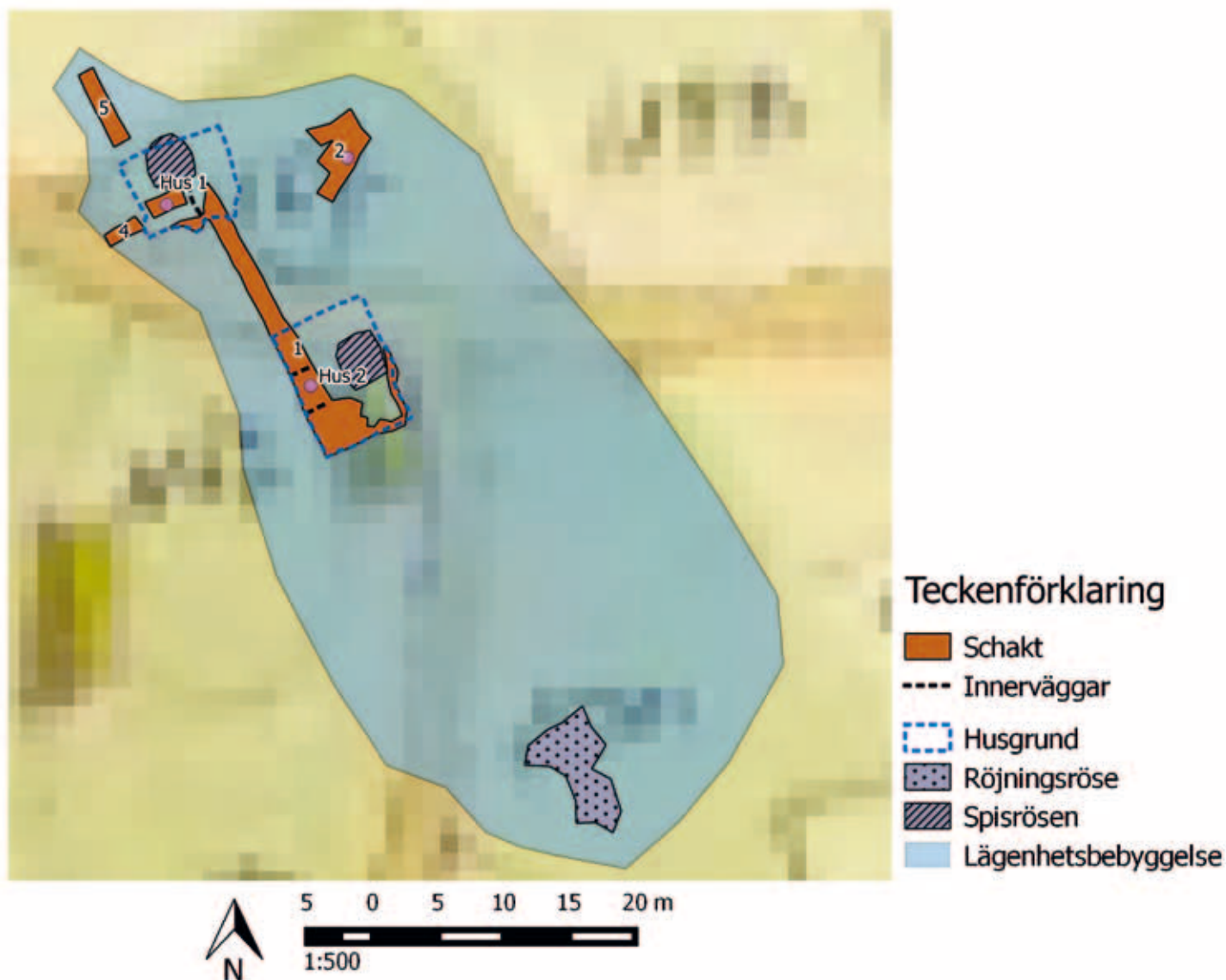

Illustration 6. Karta som närmare beskriver lägenhetsbebyggelsen (lämning 22) samt de schakt som togs upp i anslutning till denna.

Illustration 7. Karta som visar de schakt som togs upp längs med sjöstranden (schakt 9-18), samt vid det södra bebyggelseläget på de historiska kartorna (schakt 6-8).

kartmaterialet, *Lantmäteriet 1853*. Inga tydliga husgrunder kunde observeras och endast en av ytorna (schakt 6) uppvisade någon form av aktivitet. I detta schakt fanns tydliga kolkoncentrationer med metallslag. Schakt 7 visade att ytan åt söder i detta område använts för odling under senare tid med tydliga plogspår i botten av schaktet.

De schakt som togs upp i anslutning till stränderna (nr 9-18) uppvisade inga resultat, *illustration 7*. Schakt 12 togs upp i en röseliknande bildning, inga fynd eller strukturer kunde observeras som indikerade en kulturlämning.

Schakten beskrivs närmare i *bilaga 1*.

Lämningar

Under utredningen registrerades totalt 18 olika lämningar, *se bilaga 2*. Dessa utgjordes av tio röjningsrösen, en hägnad, ett gränsmärke, ett stridsvärn, två diken/rännor, ett röse, en lägenhetsbebyggelse samt en fyndplats. Några spår efter Skog och historias naturföremål/-bildning med tradition kunde inte hittas under utredningen. Inte heller lokalbefolkningen visste något om detta.

Röjningsrösen

Röjningsrösen (lämningarna 1-2, 4-5, 7-8, 10-12 samt 18) varierade i storlek och utseende, där de

ingående stenarna var allt mellan 0,2-1,5 meter stora. Lämningarna 8 och 10 var belägna på ett större impediment i den öppna hyggesmarken, och sammanbundna med varandra genom ett gravröse, lämning 9, beläget mellan dessa. Ett annat röjningsröse (lämning 7) låg i nära anslutning till lämning 8, och ytterligare ett röse med odlingssten (lämning 5) registrerades nordost om lämning 10. I både lämning 7 och 10 observerades mindre öppna ytor i stensamlingarna. Stenarnas storlek i alla dessa lämningar var högst varierande, men ett större antal mindre stenar kunde observeras i nära anslutning till gravröset lämning 9. Detta kan tolkas som att röjningsrösenas äldsta delar finns i anslutning till gravröset, där de mindre stenarna återfinns. Alltså att man börjat ösa upp stenar kring gravröset, för att sedan under yngre perioder breda ut sig mer.

Lämning 1, 2, 4 och 11 består av röjningsrösen i nära anslutning till åkermarkens gräns under 1850-talet. Lämning 1 och 2 bestod båda av odlingssten som delvis var utlagd i kallmurade rektanglar. Stenarna här översteg ej 0,5 meter i diameter. I lämning 1 var en sträng med stenar utlagda åt norr och utgör troligen en del av den anslutande hägnaden (lämning 3). Lämning 4 bestod av ett runt röjningsröse på en bergklack med stenar mellan 0,2-1,2 meter stora. Denna lämning skar delvis av det anslutande diket (lämning 6). Lämning 11 utgjorde ett röjningsröse i gränsen mellan hyggesmark och skogsmark där ett stort antal sten även finns naturligt. Lämningen var därmed svår att avgränsa, men tycktes utgöras av stenar mellan 0,2-1,5 meter stora. Denna lämning var även föremål för ett Skog och historia-objekt, där en husgrund hade registrerats. Under utredningen kunde ingen tydlig husgrund påträffas, men en mindre öppen yta i den norra delen av lämningen kan möjligen utgöra resterna efter någon form av funktionsbyggnad.

I de södra delarna av lägenhetsbebyggelsen (lämning 22) påträffades ett röjningsröse (lämning 12) med stenar mellan 0,2-1,5 meter stora. Lämning 18 var ett runt röjningsröse som påträffades på en uppstickande bergklack i de centrala

delarna av hyggesmarken i de västra delarna av utredningsområdet. Odlingsstenen var mestadels av en större sort, men mindre stenar låg belägna i den centrala delen.

Gravröse

Röset (lämning 9) var runt och utgjordes av sten mellan 0,2-0,5 meter stora, och var beläget på en uppskjutande del av impedimentet med god överblick över omgivningen. En tydlig grop kunde observeras i mitten av röset. På ömse sidor om röset var röjningsrösenas lämning 8 och 10 belägna.

Hägnader och diken

Hägnaden (lämning 3) samt de båda diken (lämning 6 och 19) utgjorde en avgränsning av den äldre åkermarken. Lämning 3 bestod av en stengärdesgård med stenar mellan 0,2-1 meter stora. Dikena var av ett djup som varierade mellan 0,4-0,7 meter och en skogsmaskin hade tydligt skadat lämning 6. Båda lämningarna var delvis vattenfyllda, men lämning 19 låg i en sluttning där avrinning lättare har kunnat ske.

Lägenhetsbebyggelse

Lägenhetsbebyggelsen (lämning 22) bestod tydligen av två spisrösen, och har tidigare utgjort två husgrunder. Diket lämning 19 antogs utgöra en gräns för torptomten mot den äldre åkermarken. Enlig uppgift från Skog och historia ska en jordkällare ha hittats söder om de båda husgrunderna. Denna kunde ej återfinnas i fält men en försänkning i marken bredvid röjningsröset lämning 12 kan möjligen utgöra resterna av en jordkällare. Fynd och husgrunder som framkom under schaktningen belyste också lägenhetsbebyggelsens utbredning. Utifrån diket, den möjliga jordkällaren samt fynd och schaktning gjordes en preliminär avgränsning av lämningen.

Gränsmärke

Söder om lägenhetsbebyggelsen mot sjöstranden påträffades ett gränsmärke, bestående av en rund stenformation av stenar mellan 0,2-0,6 meter stora.

Stridsvärn

Stridsvärnet (lämning 21) var tidigare registrerat i Skog och historia och gavs en ny bedömning samt beskrivning inom ramen för utredningen. Värnet bestod av fyra gropar, cirka 0,4-0,7 meter djupa. Dessa var delvis anslutna med diken.

Fyndplats

Fyndplatsen (lämning 20) bestod av ett flintavslag samt ett möjligt kvartsavslag och en potentiell kvartskärna. Dessa fynd påträffades på en strand endast några decimeter över strandlinjen. Strandbrinken har en erosionskant upp mot en skogbevuxen avsats. Det är troligt att stenföremålen nyligen har eroderat fram ur kanten.

Fynd

Inga fynd tillvaratogs under utredningen. Fynd som påträffades under schaktning beskrevs och mättes in, men återdeponerades därefter. Glas, rödgods och slagg togs dock in för eventuell datering och har efter det kasserats.

De fynd som gjordes inom lägenhetsbebyggelsen (lämning 22) var få, men underlättade en kronologisk uppdelning av husgrunderna. I det södra huset (inom schakt 1) hittades tegel, glas samt porslin. Det norra husets fyndmaterial (schakt 3-5) dominerades av glaserat rödgods och tegel, men i schakt 3 hittades också en bit masugnsslagg. I sluttningen (schakt 2) fanns ett blandat begränsat material bestående av tegel, glas, glaserat rödgods och ben. Glasbitarna bestod av en bit industritillverkat fönsterglas samt två tjockare handblåsta bitar som troligen kommer från samma föremål, möjligen en dammejeanne eller liknande. Dessa glasbitar härrör från en yngre fas som möjligen kan dras tillbaka till andra hälften av 1800-talet.

I schakt 6 hittades koncentrationer av spik, metallslag, glas samt skaftet till en kritpipa. Mängden spik var relativt ansevärd. Eftersom själva piphuvudet saknas har en datering dessvärre inte varit möjlig.

I schakt 7 hittades bitar av tegel samt två mindre glasbitar. En av glasbitarna var handblåst och ofärgat, vilket tyder på att det avfärgats och är något mer påkostat än tidigare nämnda bitar. Den andra glasbiten från schakt 7 var något svårtolkad, men en antydning till smuts eller pestangrepp kunde synas i skärvans mitt. Detta tyder möjligen på att denna skärva är äldre än den ofärgade skärvan från schaktet, men någon tydlig datering har ej varit möjlig. Båda skärvorna är dock troligen relativt recenta, det vill säga med en äldsta datering från 1800-talets andra hälft.

Analysresultat

Kolprover från schakt 1, prov 2, inom lämning 22 samt från schakt 6, prov 4, har skickats för vedartanalys och ^{14}C -datering. Resultaten från vedartsanalysen visar att båda proverna bestod av tallved. Dateringen av prov 2 gav BP-värdet 826 ± 40 , vilket motsvarar äldre medeltid. Sannolikt har aktiviteten som alstrat kolet ägt rum mellan 1050 och 1280 e Kr. Prov 4 genererade ett BP-värde på 49 ± 25 , en modern datering alltså. Denna aktivitet har mest sannolikt skett mellan 1880-1920 e Kr, även om såväl äldre som yngre datum inte kan uteslutas.

Tolkning

Den lämningsbild som framträtt under utredningen nyanserar uppfattningen av områdets bebyggelseutveckling och markanvändning.

De många röjningsrösen med varierande stenstorlekar går att knyta till torpet Poseruds verksamhet, då de på ett tydligt vis följer den

Prov ID	CEDAD Code	Hemvist	Radiocarbon Age (BP)	$\Delta^{13}\text{C}$ (‰)	OxCal 4.2 2015-07-09	Median-värde e Kr	Material
15-009-001P2	LTL15516A	Prov 2	826 ± 40	-26.7 ± 0.5	1054-1275 e Kr	1214	Tall
15-009-001P4	LTL15517A	Prov 4	49 ± 25	-27.5 ± 0.5	1696-1919 e Kr	1891	Tall

Tabell 1. Dateringar.

äldre åkermarken. Stenarnas storlek tyder på att majoriteten av röjningsrösen går att knyta till en yngre fas i Poseruds historia, där framförallt ett större antal stenar på över 1 meter tyder på att röjning även har skett på maskinell väg. Odlingsstenen är dock mycket uppblandad, där även mindre stenar ingår, vilket tyder på att dessa rösen även innehåller spår av äldre faser. Framförallt röjningsrösen 7, 8 och 10 kan innehålla spår från äldre faser i torpets markanvändning då dessa knyter an till åkermarken på storskifteskartan, *Lantmäteriet 1779*. Dessa lämningar innehåller även spår av en inre kronologi där mindre stenar kunde observeras i den södra delen av lämning 10. Det bör dock nämnas att lämningarna är belägna på ett utskjutande impediment i det som även var åkermark under senare tid, men dateringen av prov 2 antyder även att odlingshistorien vid Poserud kan gå mycket längre tillbaka. Majoriteten av de övriga röjningsrösen knyter starkare an till åkermarkens gränser under 1850-talet och har därmed troligen tillkommit under yngre faser. De diken som registrerats under utredningen härrör troligen också från en yngre period och sammanfaller väl med åkermarken på kartan från 1853.

Gravröset (lämning 9) illustrerar att området kring torpet Poserud har varit brukat i någon mån även under metalltid. Något spår efter möjliga boplatser från denna tid har inte påträffats under utredningen. Det är möjligt att röset endast utgjort en isolerad gravplats, eller att senare tiders markanvändning har uttraderat spåren efter tidigare bosättning på platsen. De kringliggande röjningsrösen bär inga tydliga spår efter ett förhistoriskt markbruk. Läget samt de tecken på plundring som observerades under utredningen gör att denna lämning bör klassas som fornlämning.

Fyndplatsen (lämning 20) visar också hur sjöstränderna varit brukade under stenålder, vilket förstärks ytterligare vid en jämförelse med den sedan tidigare registrerade boplatzen (Blomskog 130:1). Stränderna har troligen främst varit brukade till sporadisk bosättning, kanske som tillfälliga rastplatser under färderna längs med områdets sjösystem. Det relativt begränsade fyndmaterialet tyder på att strandlägena inte

varit utsatta för någon långvarig bosättning under denna period. Dock kan de erosionshak på upp till 1 meter som observerades under utredningen tyda på att spåren efter mer fast eller åtminstone återkommande bosättning delvis har eroderats bort med tiden.

Lägenhetsbebyggelsens inbördes kronologi har blivit definierad utifrån kartmaterialet, fältobservationer samt fynd. Det nordliga huset – härafter kallat *hus 1* – har varit mindre till storleken och beläget i kanten på den tomtmark i laga skifteskartan som saknar bebyggelse, *Lantmäteriet 1853*. I hus 1 hittades även rödgods, vilket tillsammans med kartmaterialet bör tolkas som att detta hus är äldre. Hus 1 utgör därför troligen den byggnad som fanns på platsen under 1770-talet. Dateringen av prov 2 antyder en äldre etablering på platsen. Provet togs under syllstenarna från hus 1. Det är möjligt men tveksamt om det daterar huset. Det visar att det troligen har varit mänsklig aktivitet i området redan på medeltiden, även om skogsbrand inte kan uteslutas. Det södra huset – kallat *hus 2* – var större än hus 1 och sammanfaller med all önskvärd tydlighet med byggnaden markerad på 1853 års karta. De två innerväggar som observerades i hus 2 kan möjligen tillhöra en äldre fas av byggnaden, där rummen utanför innerväggarna utgör tillbyggnader, se *illustration 6*. Huset har onekligen utgjort en större torpbyggnad med ett flertal rum, vilket möjligen kan knytas till att åborna kunnat dra ekonomisk nytta av brukets expansiva fas under mitten av 1800-talet, *Edestam 1940: 22-25*. Varför man har övergivit den äldre tomten är svårt att utröna utifrån materialet. Möjligen har båda husen existerat parallellt och hus 1 lämnats öde då de boende avled. En annan möjlighet är att man har valt att 'skifta' de båda husen, där det äldre husets åbor har flyttat ner till det sydligare läget. Schaktet i sluttningen (schakt 2) visar troligen en yta som fungerat som avfallsyta under en längre tid i Poseruds historia. Det blandade fyndmaterialet med både rödgods samt mer recent glasmaterial visar att ytan varit aktivt brukad under längre period i torpets historia. Den sammantagna bilden visar att lägenhetsbebyggelsen varit i bruk åtminstone från andra halvan av 1700-talet och

Illustration 8. Schakt 1 inom lägenhetsbebyggelsen (lämning 22). Det södra av de båda husgrunderna med tillhörande spisröse syns i förgrunden. I andra änden av schaktet syns spisröset i den norra husgrunden. Foto mot norr.

fram till slutet av 1800-talet. Lägenhetsbebyggelsen bedöms därav vara en fornlämning.

Schakt 6-8 som togs upp inom området för de på laga skifteskartan markerade södra byggnaderna visade inga förekomster av husgrunder, *Lantmäteriet* 1853. Tegelfyndet, framförallt från schakt 7, visar dock att här troligen tidigare funnits någon form av byggnad. Möjligheten att dessa byggnader (det är två byggnader här på lagaskifteskartan) utgjort boningshus mer än under en begränsad period får ses som liten med tanke på avsaknaden av syllstenar och tydliga spisrester. Istället tyder fyndmaterialet på att någon form av tillverkning skett på platsen, högst troligen i samband med det mer sentida jordbruket på platsen. Resterna av metallproduktion på platsen samt det övriga fyndmaterialet i schakt 6 talar för att någon form av funktionsbyggnad funnits på platsen under 1800-talet. Alternativt har den verksamhet som skett på ytan en anknytning till skogsbruket under Gustafsfors bruksperiod. Dateringen av prov 4 anger att det troligen var vid förra sekelskiftet som aktiviteten ägde rum. Resterna av aktiviteten har inte registrerats som en lämning.

Gränsmärket har ej gått att knyta till någon aktiv eller historiskt känd gränsdragning i området och måste därför anses härröra från en period innan 1779. Detta hade möjligen kunnat utgöra ett av de märken som satts ut i samband med jordutbrytningen år 1782, *Lantmäteriet* 1782. Det märke på kartan som möjligen kan motsvara lämning 13 har fått beskrivningen:

”En rös lades 20 alnar från Sjön i norr från gårdesgårdstomten av Poserud på ett brant berg. Visaren är 1½ alns lång och mångkantig.”

Detta stämmer relativt dåligt med det märke som påträffades i fält, även om märket kan ha blivit skadat under senare perioder. Vid en jämförelse med kartbilden verkar det märke som omtalas år 1782 stämma bättre överens med gränsen som var aktuell år 1853. Därmed markerar troligen lämning 13 en tidigare gräns. Det är möjligt att detta märke någon gång markerat gränsen mellan Ekenäs och ett annat hemmans utmarker, och att denna gräns flyttats när marken vid Poserud bröts upp. Med denna tolkning i åtanke bör gränsmärket betraktas som en fornlämning.

Antikvarisk bedömning

Under utredningen har tre fornlämningar registrerats. Dessa utgörs utav lämningarna 9 (röse), 13 (gränsmärke) och 22 (lägenhetsbebyggelse). Lämning 20 (fyndplats) har givits bedömningen bevakningsobjekt. Resterande 14 lämningar härör troligen mestadels från ett sentida bruk och har blivit bedömda som övriga kulturhistoriska lämningar. Det bör dock observeras att de röjningsrösen som ligger närmast lämning 22, torpet Poserud, kan i delar vara medeltida.

Den lämningsbild som framkommit under utredningen visar områdets omväxlande karaktär, där temporär bosättning och starkt näringsbunden verksamhet har förekommit under en lång period. Torpet Poseruds etablering och övergivelse reflekterar troligen väl det mönster som utvecklingen av dessa platser följer i området. Den medeltida dateringen antyder en längre brukningstiperiod än vad som kunde antas utifrån övriga källor. Därmed bör utredningsområdets vetenskapliga potential ses som hög där platsens historia reflekterar utvecklingen i ett större omland. För Gustavsfors innevånare har torpet en potential att visa hur etableringen av brukssamhället påverkade bygden och dess innevånare. Vid en eventuell förundersökning av lämning 22 bör även de närmaste odlingsrösen inkluderas då de möjligen kan bekräfta en medeltida röjningsfas.

De strandnära stenåldersfynden inom området uppvisar inga utpräglade unika särdrag, men ger en god reflektion över stenålderns generella bosättningsmönster i området. Därmed visar dessa lämningar och fynd tydligt utredningsområdets plats i en större forntida kontext.

Förslag på ytterligare åtgärder

Kulturlandskapet anser att exploateringen inom det aktuella området kan anpassas så att eventuell påverkan på kulturlämningarna minimeras.

Stenåldersboplatsen (Blomskog 130:1) och fyndplatsen (KUL 1435:20) är speciellt känsliga för ytterligare erosion. En särskild bedömning bör göras om boplatsen respektive fyndplatsen kan kvarligga med tanke på det ökande antalet människor i området efter exploateringen.

Fornlämningar omges av ett så kallat fornlämningsområde, som sträcker sig utöver själva lämningens avgränsning. Fornlämningsområdet täcker ett område som är tillräckligt stort för att ge utrymme åt och bevara fornlämningen. Det rekommenderade generella avståndet till berörda fornlämningar är 30 meter. Observera dock att storleken på fornlämningsområdet bestäms i varje enskilt fall av länsstyrelsen. Övriga kulturhistoriska lämningar anses generellt kräva en hänsyn på 15 meter.

Fornlämningar är skyddade enligt 2 kap i Kulturmiljölagen (KML). Övriga kulturhistoriska lämningar hanteras genom såväl KML som miljöbalken (MB). Genom de generella hänsynsreglerna i MB, i vilken särskild vikt läggs vid hänsynen till kulturmiljöer, åtnjuter samtliga kulturlämningar skydd oavsett status enligt KML.

Lämningarna bör märkas och skyddas under anläggningsarbetet om risk finns för fysisk påverkan – exempelvis under sprängning eller vid transporter.

I det fall gränsmärken i aktuell gräns berörs av eventuell exploatering betonas att dessa är skyddade enligt 14 kap 8 § brottsbalken. Ansökan om säkerställande av gränsmärken lämnas till Lantmäteriet.

Visas den ovan angivna hänsynen till de berörda lämningarna är risken för en negativ påverkan på kulturmiljön låg. Det bör dock nämnas att många av de övriga kulturhistoriska lämningarna inom utredningsområdet spelar en avgörande roll för områdets kulturmiljökaraktär och har därmed även ett högt kulturhistoriskt värde. Om möjligt bör framförallt de övriga kulturlämningar som är knutna till odlingsmarken visas särskild hänsyn. Dessa kan även med fördel inkluderas som en aktiv del i planeringsarbetet, där platsens historia utnyttjas för att ge en kulturhistorisk karaktär åt den planerade anläggningen.

Källor

Litteratur

Djurklou, Nils Gabriel	1956	<i>Bidrag till Wermlands antiqvariska topografi: andra delen</i> . Särtryck ur Värmland Förr och Nu 1956. Karlstad, Nya Wermlands-Tidningens Boktryckeri.
Edestam, Anders	1940	<i>Dalsländska Järnbruk III. Gustafsfors bruk</i> . Dalia, Bidrag till Dalslands kulturhistoria och naturbeskrivning utgivna av Dalslands Fornminnes- och hembygdsförbund under redaktion av C. G. Lindmark, R. Pira, N. I. Svensson. N:r 10. Elanders boktryckeri aktiebolag, Göteborg.
Jägerung, Siw	1991	<i>Gustavsfors. Berättelser från ett brukssamhälle</i> . Dalslänningens AB, tryck.
Persson, Gunnar	1997	<i>Gustavsfors 250 år 1747-1997. Ett gammalt bruks historia i sammanfattning. En kortfattad historieskrivning om bruket och samhället under 250 år</i> .

Digitala källor

FMIS	2014	Besökt 3/12 2014
Historiska Kartor, Lantmäteriet	2014	Besökt 3/12 2014

Kartor

Lantmäteriet	1643	Geometrisk avmätning, R4:125
Lantmäteriet	1779	Storskifte på inägor, R4-8:1
Lantmäteriet	1782	Jordutbrytning, R4-8:2
Lantmäteriet	1853	Laga skifte, R4-8:4
Lantmäteriet	1859	Laga skifte, 17-blo-116.117
Lantmäteriet	odaterad	Häradsekonomiska kartan, J112-62-1

Bilagor

1. Schakt

2. Lämningar

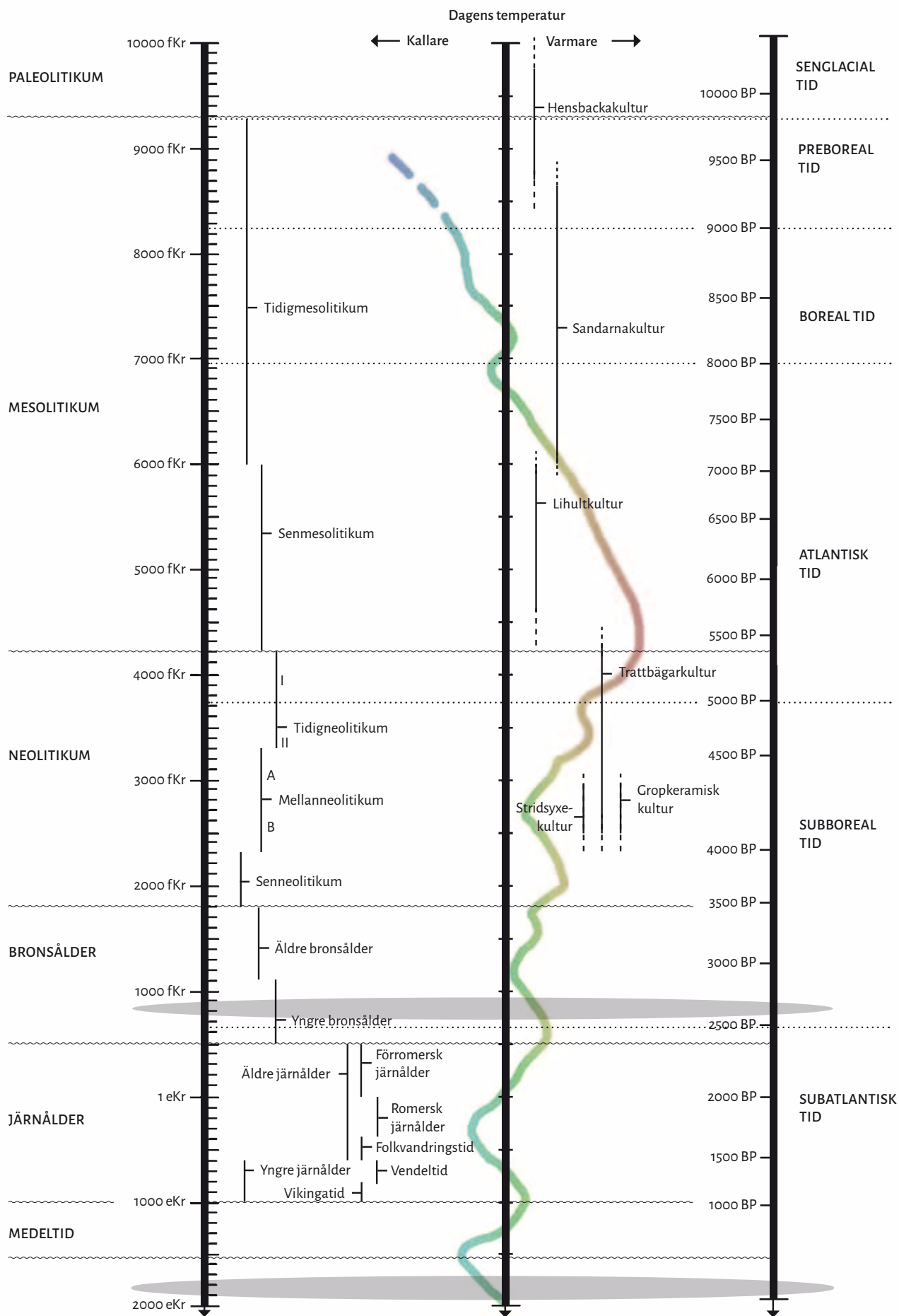
Bilaga 1. Schakt

Schakt Nr	Oriente-ring	Längd (m)	Bredd (m)	Minsta dj (m)	Största dj (m)	Markslag	Jordart	Lager	Fynd	Anl.	Prov	Kommentar
1	SO-NV	22,5	1,5	0,2	0,3	Hyggesmark	Sand	0,2m matjord. I N delen innehåller matjorden mycket småsten, därunder berg. 2m åt S kommer sandlager. 4m S därom relativt stenfattig yta ca 3m lång. S därom ca 4m långt blockrikt lager fram till husgrund. Inom schaktet ingår husgrunder till två torplämningar.	Ja	Ja	-	Tegel, glas, porslin.
2	S-N	7	3	0,2	0,3	Hyggesmark	Sand	0,25m tjockt matjordslager, därunder sand och berg. Relativt mycket kol och tegel i centrala delen.	Ja	-	-	Tegel, glas, glaserat rödgods, ben.
3	SV-NO	3	1	0,1	0,3	Hyggesmark	Sand	0,2m matjord med undre lager av sand, blandad med sten mellan 0,05-0,4m stora, relativt mycket kol. Schakt avgränsas i V och O av sylstenar. Den östra delen vilar mot trolig innervägg till torplämning. Upptaget inom husgrund.	Ja	Ja	-	Glas-slagg, glaserat rödgods samt tegel.
4	SV-NO	3	1	0,2	0,3	Hyggesmark	Sand	Sandlager under 0,2m matjord, uppblandad med småsten. Gränsar i O mot sylstenar till torplämning.	-	-	Ja	Ett kolprov togs i nordöstra delen av schaktet.
5	SO-NV	6	1,3	0,2	0,25	Hyggesmark	Sand	Matjord 0,2m därunder sand, möjlig odlingsyta.	Ja	-	-	Tegel, glaserat rödgods.
6	SO-NV	15	3	0,1	0,4	Hyggesmark	Sand	Ca 0,3m matjord, därunder sand, stenigt från O till mitten. Koncentrationer av kol, metallslagg och spik på två ställen i mitten av schaktet.	Ja	-	Ja	Kol, glas, spik, metallslagg, skaff till kritpipa. Ett kolprov togs i en av koncentrationerna.
7	SV-NO	3,5	2,4	0,25	0,3	Hyggesmark	Sand	0,25m matjord, därunder sand, stenfritt, visst innehåll av kol. Plogspår i botten.	Ja	-	-	Glas, tegel.
8	V-O	2,5	2	0,15	0,2	Hyggesmark	Sand	Stenfyllt lager, schaktet avbröts på grund av ytans oröjda karaktär.	-	-	-	
9	V-O	4	2	0,15	0,35	Skog	Sand	Sandig humus 0,15m, därunder blockig sand. I humus framkom rikligt med kol.	Ja	-	-	Metallslagg.
10	SO-NV	3	1,3	0,4	0,4	Skog	Sand	Humus 0,10m, därunder sand, sparsamt med sten.	-	-	-	
11	SV-NO	3,5	1,3	0,4	0,4	Skog	Sand	Humus 0,15m, därunder sand, sparsamt med sten, troligen äldre strandhak i västra delen.	-	-	-	
12	V-O	2,2	1,3	0,1	0,1	Skog	Sand	Humus 0,10m direkt på berg. Vi flyttade 3-4 stenar för att ta upp schaktet.	-	-	-	Misstänkte röse, dock inga indikationer på att det skulle vara en fornlämning.
13	V-O	3,5	1,1	0,1	0,1	Skog	Markveg.	Humus 0,10m, därunder berg.	-	-	-	
14	SO-NV	3,5	1,2	0,1	0,1	Skog	Markveg.	Humus 0,10m, därunder berg.	-	-	-	
15	V-O	3,5	1	0,15	0,15	Hyggesmark	Sand	Humus 0,05m, därunder sandig morän, rikligt inslag av sten.	-	-	-	
16	SV-NO	3,5	1,1	0,1	0,2	Hyggesmark	Sand	Humus 0,10m, därunder sand, inslag av sten.	-	-	-	
17	V-O	3,5	1,4	0,2	0,4	Hyggesmark	Sand	Humus 0,10m, därunder fin sand, inslag av sten.	-	-	-	
18	SV-NO	2,9	1,4	0,4	0,5	Skog	Sand	Humus 0,10m, därunder fin sand, inslag av sten.	-	-	-	

Bilaga 2. Lämningar

Objekt nr 1435:	Typ	Bedömning	Status	Längd (m)	Bredd (m)	Djup/Höjd (m)	Läge	Markslag	Beskrivning
1	Röjningsröse	Övrig kulturhistorisk lämning	Oskadad	26	10	1,2	Sluttning	Hyggesmark	Odlingssten delvis utlagd i kallmurad rektangel ca 8x8 m stor. Delvis ligger stenen i anslutande hög. Stenar mellan 0,2-1 m stora.
2	Röjningsröse	Övrig kulturhistorisk lämning	Skadad	4	4	1,2	Krön	Hällmark	Odlingssten i kallmurad rektangel. En stor del av stenen är 0,5 m i diameter. Röset är utrasat åt väst.
3	Hägnad	Övrig kulturhistorisk lämning	Oskadad	65	1,5	0,4	Sluttning	Hyggesmark	Gärdesgård med stenar mellan 0,2-1 m stora.
4	Röjningsröse	Övrig kulturhistorisk lämning	Oskadad	16	12	0,7	Impediment	Impediment	Odlingssten i runt röse på bergklack, sten mellan 0,2-1,2 m stora.
5	Röjningsröse	Övrig kulturhistorisk lämning	Oskadad	2	2	0,4	Sluttning	Hyggesmark	Odlingssten i runt röse. Sten mellan 0,2-0,5 m stora.
6	Dike/ränna	Övrig kulturhistorisk lämning	Skadad	125	1	0,7	Sluttning	Hyggesmark	Dike som avgränsar äldre odlingsmark. Skotarspår skär igenom diket vid röjningsröse 4.
7	Röjningsröse	Övrig kulturhistorisk lämning	Oskadad	22	8	0,7	Impediment	Skog	Odlingssten i rektangulärt röse. Sten mellan 0,2-1,5 m med mindre stenar i den centrala delen. Öppen yta i södra delen av röset.
8	Röjningsröse	Övrig kulturhistorisk lämning	Oskadad	12	12	0,7	Impediment	Skog	Odlingssten något utspridd. Lätt rektangulärt röse. Sten mellan 0,2-1,5 m stor.
9	Röse	Fornlämning	Skadad	9	7	1,6	Impediment	Skog	Runt röse, grop i mitten 0,6 m djup 1,5x1,2 m stor. Sten mellan 0,2-0,5 m stor.
10	Röjningsröse	Övrig kulturhistorisk lämning	Oskadad	42	12	1	Impediment	Skog	Odlingssten. Lätt rektangulärt röse. Mindre storlek på stenarna åt syd. Mindre öppen yta i centrala östra delen av röset. Sten mellan 0,2-1,5 m stor.
11	Röjningsröse	Övrig kulturhistorisk lämning	Oskadad	30	15	0,4	Sluttning	Skog	Odlingssten lätt utspridd, sten mellan 0,2-1,5 m. Rörd yta i NO utgör en möjlig husgrund.
12	Röjningsröse	Övrig kulturhistorisk lämning	Oskadad	9	4	0,7	Sluttning	Skog	Odlingssten lätt utspridd, sten mellan 0,2-1,5 m stor.
13	Gränsmärke	Fornlämning	Oskadad	1,5	1,5	0,5	Krön	Hällmark	Gränsmärke med rund form bestående av stenar. 0,2-0,6 m stora.
18	Röjningsröse	Övrig kulturhistorisk lämning	Oskadad	8	6	0,7	Krön	Impediment	Odlingssten, runt röse. Merparten stora stenar, mindre högst upp. Sten mellan 0,2-1 m stora.
19	Dike/ränna	Övrig kulturhistorisk lämning	Oskadad	58	0,7	0,4	Sluttning	Hyggesmark	Åkerdike som avgränsar torptomter från åker, diket fortsätter in i skogen åt söder.
20	Fyndplats	Bevakningsobjekt	Oskadad	39	9,5	-	Strand	Annat	Fynd av 1 flintavslag och eventuellt kvartsavslag och kvartskärna, samtliga funna i strandkanten. Ej svallade. Stranden med omgivande skogsmråde kan ses som potentiellt boplatsoområde.

Objekt nr	Typ	Bedömning	Status	Längd (m)	Bredd (m)	Djup/Höjd (m)	Läge	Markslag	Beskrivning
1435:									
21	Stridsvärn	Övrig kulturhistorisk lämning	Oskadad	15	6	0,4	Krön	Hällmark	Pjäsvärn bestående av fyra gropar, djup 0,4-0,7 m. Den södra gropen närmast dikesformad. Två av de norra groparna är anslutna med dike eller gång. Groparna är 2x2 m stora.
22	Lägenhetsbebyggelse	Fornlämning	Oskadad	65	32	0,3	Krön	Hyggesmark	Lägenhetsbebyggelse bestående av två torpgrunder av sten med tillhörande spisrösen. Den nordligaste torpgrunden är 8x7 m och utgörs av sten mellan 0,2-0,7 m stor. Under schaktning observerades en innervägg och fynd av glaserat rödgods, tegel, glas samt masugnsslagg. Den sydligare torpgrunden är 10x7,6 m och utgörs av sten mellan 0,2-1 m stor. Under schaktning observerades spår av två innerväggar och fynd av tegel, taktegel, glas och porslin. I östra delen av ytan finns ett troligt utkastslager där ben, glaserat rödgods, tegel och glas hittades. Sydost om torpgrunderna finns en grop på 2x2 m som enligt Skog & Historia utgör resterna av en jordkällare.

Sammanställt av: Swedberg & Östlund. Källor: Andersson & Ragnesten (red) 2005, Nielsen 1993, Svedhage 1996, Welinder, Pedersen, Widgren (red) 1998 samt OxCal

**Ekenäs 1:168, Blomskogs socken,
Årjängs kommun, Värmlands län**

Kulturlandskapet har utfört en arkeologisk utredning inom fastigheten Ekenäs 1:168 i Blomskogs Socken, Årjängs kommun. Utredningen berörde till stor del lämningarna efter Poseruds torp, vilket kan knytas till skogsbruksverksamhet och odling under Gustavsfors bruksperiod. Även ett röse, en fyndplats för flinta samt ett stridsvärn vittnar om platsens mångfacetterade historia. Totalt registrerades tre fornlämningar, ett bevakningsobjekt och 14 övriga kulturhistoriska lämningar.

www.kulturland.se